

Представництво
Президента України
в Автономній Республіці Крим

Порадник щодо проведення заходу, присвяченого Дню пам'яті жертв геноциду кримськотатарського народу 1944 року (18 травня) за матеріалами, розробленими Amnesty International в Україні

Пам'ятна дата 18 травня - День пам'яті жертв геноциду кримськотатарського народу 1944 року - встановлена в Україні Постановою Верховної Ради України № 792-VIII від 12.11.2015.

Історичну довідку та усю **допоміжну літературу** для підготовки можна знайти на відповідній сторінці Міністерства освіти і науки України за покликанням: “Інформаційні матеріали про депортацію кримськотатарського народу 1944 року” <https://mon.gov.ua/ua/news/informacijni-materiali-pro-deportaciyu-krimskotatarskogo-narodu-1944-rok> (коротке покликання: <https://bit.ly/3F91Ur6>).

Дата проведення: попри те, що відповідна пам'ятна дата встановлена саме 18 травня, проведення уроку/заходу видається доречним у будь-який з наближених до цієї дати днів. Водночас зауважимо, що використання матеріалів, розроблених Amnesty International в Україні, можливе у будь-який час протягом року.

Формат проведення уроку: використання коміксів можливе як у форматі онлайн-уроку шляхом демонстрації вашого екрану і словесного супроводу та обговорення, так і в очному форматі - через показ файлу на моніторі чи екрані проектора; крім того, за можливості, ви можете вільно друкувати малюнки.

Цільова аудиторія (класи): за нашим уявленням, робота з коміксами спрямована на полегшення сприйняття матеріалу дітьми молодшого та початкового середнього шкільного віку, тобто 1-6 класів. Водночас ми жодним чином не обмежуємо вас у тому, аби користуватися цими матеріалами під час проведення уроку для будь-якої дитячої аудиторії.

Тривалість уроку/заходу: якщо йдеться про очну форму уроку, то одного уроку (45 хвилин) цілком достатньо, що, правда, передбачає й творче домашнє завдання; водночас у разі проведення уроку для першого класу варто розраховувати на два уроки підряд. Якщо проведення уроків буде дистанційним, то просимо вас орієнтуватися на стан та можливості роботи, як ваші особисті, так і ваших учнів та учениць. І, звісно, не забуваймо про безпеку - повітряну тривогу!

Хід уроку включає чотири етапи:

1. (до 10 хвилин) **Вступна частина** - *актуалізація знань та особистого досвіду дітей:* у цій частині варто поцікавитися у дітей, хто і що знає, чув від рідних, з новин чи з інших джерел про Крим, його історію, про кримських татар - їхню долю. Варто також запитати, чи знають діти когось із сучасників, які мають кримськотатарське походження, або діячів культури і мистецтва, які родом з Криму.

2. (до 5 хвилин) **Введення у тему уроку:** у цій частині достатньо лише озвучити тему уроку/заходу, зазначивши, що саме у цей день (18 травня) в Україні відзначають (*не святкують!*) День пам'яті жертв геноциду кримськотатарського народу 1944 року. А вже детальне обговорення, що ж, власне, означає цей день і що мало місце у 1944 році, відбуватиметься в процесі огляду малюнків.

3. Робота з коміксом.

3.1. Під час опрацювання малюнків з дітьми щиро закликаємо вас робити паузи та перепитувати у дітей, чи усі слова їм зрозумілі, - ми намагалися максимально спростити текст, проте свідомі того, що могли щось не доопрацювати.

3.2. Якщо ви маєте достатньо часу, рекомендуємо вам завчасно підготувати **додаткові коментарі до окремих малюнків** або ж скористатися нашими порадами:

- так, до малюнка № 2 можна додати, що обвинувачення, висунуті одразу усього кримськотатарському народу, були необґрунтовані: доказів масової допомоги нацистам від усього народу просто не існує. Окрім того, дуже важливо наголосити, що несправедливо звинувачувати увесь народ у тому, що, можливо (!), окремі його представники вчинили якісь злочини;

- до малюнка № 9 пропонуємо додати, якщо маєте, якусь власну історію про відвідування Криму з 1991 року, яка б дозволила дітям краще зрозуміти, яке значення Крим мав для України у цей період і загалом. Запропонуйте дітям розповісти свою історію, пов'язану з Кримом, якщо хтось має таку;

- до малюнка № 10 можна додати, що, окрім того, що спроба анексії (або ж тимчасова окупація) Криму була незаконною, тобто суперечила усім міжнародним правилам, вона відбулася також із застосуванням зброї, в результаті чого як загинули українські військові (зокрема, прапорщик Сергій Кокурін), так і зникли мирні громадяни (зокрема, кримськотатарський активіст Ервін Ібрагімов).

3.3. Якщо ви бачите, що темп проведення уроку/заходу дозволяє, то закликаємо під час огляду окремих малюнків ставити дітям **додаткові питання для обговорення**: це можуть бути як **загальні питання**

- “Що ви бачите на малюнку?”;
- “Які, на вашу думку, емоції у героїв малюнку?”;
- “Які у вас емоції щодо того, що ви бачите на малюнку?” тощо, так і **спеціальні питання до окремих малюнків**, які ми вам пропонуємо для роботи:

- після перегляду малюнків №№ 3-6 можна запитати: “Як би ви охарактеризували ставлення до персонажів на цих малюнках з боку радянської влади?”;

- під час перегляду малюнку № 12 просимо запропонувати дітям співвіднести професії, які зображені на малюнку, з тими, які згадані у тексті до малюнку. Крім того, запропонуйте їм спробувати впізнати/вгадати, хто на цих малюнках зображений. Ймовірніше за все, вони не знатимуть, що є цілком нормальним, тому залишаємо тут підказку для вас і для дітей: на малюнку зображені (справа наліво) **Рефат Чубаров** - народний депутат України, активний діяч кримськотатарського руху, **Владислав Єсипенко** - український

журналіст родом з Криму, був героєм Марафону написання листів у 2021 році (наразі перебуває в ув'язненні за необґрунтованими звинуваченнями російської влади), **Джамала (Сусана Алімівна Джамаладінова)** - українська співачка кримськотатарського походження, переможниця Євробачення у 2016 році, **Ахтем Сеітаблаєв** - український режисер, продюсер та актор кримськотатарського походження ("Хайтарма" - один з найвідоміших його фільмів, який присвячений темі депортації кримських татар), ліворуч - **збірний образ кримських татар**, які з 2014 року долучилися до лав Збройних сил України, аби спершу брати участь у АТО/ООС, а зараз - у збройному протистоянні повномасштабній агресії з боку Росії;

- після перегляду малюнка № 16 та прочитання відповідного тексту доречно запитати у дітей, у чому, на їхню думку, "Долі українців та кримських татар, які зазнають переслідувань і вимушені залишити власні домівки у 1945, 2014 та 2022 роках, перетинаються"? Попри те, що у тексті вже надано певну відповідь, хотілося б почути власну рефлексію дітей щодо емоційного стану людей, які пережили і переживають події цих різних років. Зважаючи на те, що потенційно окремі діти можуть "побачити" себе у малюнку - через вимушений від'їзд з рідної домівки, - просимо вас дуже обережно ставити це питання.

3.4. Останній етап роботи з коміксом: він же є й домашнім завданням, якщо ви не матимете часу провести його на уроці/заході.

Запропонуйте дітям уважно і вдумливо переглянути комікс ще раз, прочитавши самостійно текст. Затим нехай діти намалюють те, що описано у тексті на малюнку (аркуші) № 17.

Очевидно, що немає "правильного" чи "неправильного" малюнка - усі ідеї, рефлексії дітей, виражені у майбутньому малюнку, - цінні та сповнені власного змісту.

Проте якщо дітям буде не зовсім зрозумілим завдання, просимо вас пояснити його, задавши уточнювальні питання:

- що вони особисто мріють/хочуть зробити після завершення війни?

- що, на їхню думку, важливо зробити в Україні одразу після завершення війни?

- що діти знають про внесок у спільну справу різних людей з України - людей різних професій, різних національностей - усіх, хто є громадянами України?

4. Після завершення уроку за згоди дітей і їхніх батьків (!) можете розмістити їхні малюнки у соціальних мережах. Якщо ви при цьому згадаєте Amnesty International в Україні як творців коміксу, ми будемо дуже вдячні.

До своїх повідомлень у соціальних мережах пропонуємо додавати хештеги **#CrimealsUkraine**, **#КримЦеУкраїна**, **#Amnesty_Ukraine** та інші, дотичні до теми уроку.

З будь-яких питань використання коміксу чи проведення заходів звертайтеся, будь ласка, до Володимира Селіваненка, координатора освітніх програм Amnesty International в Україні: v.selivanenko@amnesty.org.ua, або за телефоном: +38-067-469-81-18.